

Sadržaj

Događaji

Saopćenja za javnost

Konkursi

Linija za pomoć novinarima

Budućnosti nema bez eliminacije govora mržnje

Piše: Mehmed Halilović

Medijska politika i dekonstrukcija govora mržnje u Bosni i Hercegovini

Piše: Lejla Turčilo

Jezik mržnje kao metafora stanja u BiH

Piše: Ranko Mavrak

Govor mržnje definisati kao krivično djelo

Piše: Hafeza Sabljaković

Presjek analize slučajeva govora mržnje po odlukama Žalbene komisije Vijeća za štampu u BiH i Regulatorne agencije za komunikacije BiH

Izveštavanje o različitostima: Negativni primjeri iz medija Čega se pametan stidi, time novine dižu tiraž!

Piše: Milkica Milojević

Govor mržnje u medijima – imamo li pravo SAMO promatrati

Piše: Vera Soldo

Uvodnik

Govor mržnje u javnom prostoru Bosne i Hercegovine je opasna pojava koju treba svakodnevno osuđivati i sankcionisati, poručili su učesnici završne konferencije projekta Vijeća Evrope "Promocija profesionalizma i tolerancije u medijima u Bosni i Hercegovini" održane 10. decembra u Sarajevu u organizaciji Udruženja/udruge BH novinari. Na konferenciji su prezentirani rezultati projekta i poručeno da je neophodno redefiniirati govor mržnje u zakonu i prekinuti šutnju o ovom problemu.

Istaknuto je da se mediji trebaju truditi svim silama da uklone svaku pojavu govora mržnje koji predstavlja krivično djelo, a ne slobodu govora. Brojni urednici, novinari i medijski eksperti složili su se da velik broj medija prenosi govor mržnje bez ikakve ograde i kritike, a u tome ne zaostaju ni javni servisi zbog čega su neophodne promjene na javnim emiterima. Također, neophodan je i veći pritisak na tužilaštva i policiju kako bi se govor mržnje prepoznao i sankcionisao na vrijeme.

Tokom dvije godine projekta kojeg su provodili BH novinari, Vijeće za Štampu u BiH i Regulatorna agencija za komunikacije (RAK), održano je niz treninga i predavanja za novinare, studente novinarstva, tužioce i sudije; održana je Novinarska akademija posvećena govoru mržnje; producirani su medijski sadržaji protiv govora mržnje, organizovane škole medijske etike za studente, dobijena široka društvena podrška u borbi protiv govora mržnje. Značaj ovog projekta dokazuje i izrazito povećan broj pristiglih žalbi građana Vijeću za štampu u BiH i Regulatornoj agenciji za komunikacije.

"Govor mržnje truje eter, zagađuje prostor, umove ljudi i čini nešto što nam ne treba, a to je uznemirenje i poljuljanost osjećaja mira i sigurnosti u BiH. Međutim, po pristiglim žalbama vidi se budjenje svijesti kod građana o ovom problemu", kazala je Ljiljana Zurovac, izvršna direktorica Vijeća za štampu u BiH. Borka Rudić, generalna tajnica BH novinara, istakla je da je bitno promovisati profesionalizam zbog različitih okolnosti, prije svega pritiska na novinare, ekonomske situacije, uplitanja vlasnika medija u uredničke politike. Predstavnici Vijeća Evrope najavili su da će u narednoj godini biti pokrenut regionalni projekt za Jugoistočnu Evropu u okviru kojeg će se nastaviti aktivnosti jačanja profesionalizma u medijima i nezavisnosti u medijima u BiH.

U ovom broju biltena E-novinar donosimo vam izlaganja sa konferencije Mehmeda Halilovića, pravnog savjetnika za medijska pitanja u Internews u BiH, novinara Ranka Mavraka, profesorice Lejle Turčilo i Hafeze Sabljaković, zastupnice u Parlamentu FBiH. Komentar o izveštavanju o manjinama u BiH novinarku Milkicu Milojević, komentar o govoru mržnje u online medijima urednice portala republika.info Vere Soldo, te Presjek analize slučajeva govora mržnje po odlukama Žalbene komisije Vijeća za štampu u BiH i Regulatorne agencije za komunikacije.

Adis Šušnjar, Udruženje/udruge BH Novinari

Događaji

13.12.2013.

Predstavica OSCE-a za slobodu medija pokrenula globalnu kampanju protiv nasilja nad novinarima

Novinari u mnogim zemljama članicama OSCE-a sve više su izloženi prijeljama, napadima i zastrašivanju zbog onoga što napišu ili kažu, upozorila je u Beču predstavnica OSCE-a za slobodu medija Dunja Mijatović.

"Takav trend mora da se okonča. Bezbjednost novinara mora da se garantuje u svakom trenutku i mi treba da iskoristimo sva sredstva koja imamo da povećamo svijest o tom pitanju", rekla je Dunja Mijatović.

Vidi cijeli članak

Budućnosti nema bez eliminacije govora mržnje

Govor mržnje i klevete nisu isto

Piše: Mehmed Halilović

Mi danas živimo kulturu nasilja, kao što kažu sociolozi i psiholozi, iako bi se to slobodno moglo nazvati – torturom nasilja. Kako verbalnog, tako i fizičkog. Najopasnija manifestacija verbalnog nasilja je govor mržnje. Kad verbalno nasilje poprima najteže oblike ono se nerijetko pretvara i u fizičko nasilje, pa i u formu koju nazivamo zločin iz mržnje. Masovni zločini tokom nedavnih ratova poticali su upravo iz mržnje...

Govor mržnje se na javnoj sceni često poistovjećuje sa nečim što nije govor mržnje. Sa klevetom. Sa stanovista naše profesije, oboje su, i govor mržnje i kleveta, neprihvatljivi i predstavljaju ono najgore u novinarstvu. Neprofesionalizam i neodgovornost. Premda imaju tu zajedničku dimenziju neprofesionalizma, među njima postoje važne razlike. Novinarske kao i pravne.

Izvor govora mržnje su predrasude i stereotipi i osnovna karakteristika diskriminacija drugog i drugačijeg. Neovisno o bilo kakvim činjenicama. Kle-

Događaji

11.12.2013.

Održana finalna konferencija projekta "Promocija profesionalizma i tolerancije u medijima u Bosni i Hercegovini"

Završna konferencija projekta Vijeća Europe "Promocija profesionalizma i tolerancije u medijima u Bosni i Hercegovini" održana je 10. decembra u Sarajevu u organizaciji Udruženja/udruge BH novinari.

U toku dvije godine projekta kojeg su provodili BH novinari, Vijeće za Štampu u BiH i Regulatorna agencija za komunikacije (RAK), održano je niz treninga i predavanja za novinare, studente novinarstva, tužioce i sudije; održana je Novinarska akademija posvećena govoru mržnje; producirani su medijski sadržaji protiv govora mržnje, te dobijena široka društvena podrška u borbi protiv govora mržnje u BiH.

Vidi cijeli članak

11.12.2013.

BHRT objavio natječaj za izbor direktora BHRT-a

Na sjednici Upravnog odbora BHRT-a 11.12.2013. razmatran je plan restrukturiranja BHRT-a i dogovoreno da se objavi natječaj za direktora BHRT-a. Upravni odbor je poseban fokus dao izvještajima o realiziranju specijalnih projekata kao što su Svjetsko nogometno prvenstvo u Brazilu, Olimpijade u Soči i Brazilu, te Eurosong. "Podržan je novi koncept projekta Eurosonga kao dobra osnova za buduće sudjelovanje BHRT-a, te su naglašeni rokovi do kojih trebaju biti ispunjeni svi uvjeti u vezi mogućeg sudjelovanja na Eurosongu 2014. godine. Tender za digitalizaciju produkcijskih kapaciteta je također bio tema sjednice", navodi se u saopćenju nakon sjednice Upravnog odbora BHRT-a održane u Mostaru.

16.12.2013.

RTV FBiH: Vjerujemo da će RAK promijeniti odluku

Na posljednjoj sjednici Vijeća Regulatorne agencije za komuniciranje održanoj 9. decembra, predloženo je da se odluka o smanjenju marketinških minuta za javne emitere prolongira za 2015. godinu.

Kako prenosi Federalna televizija, na ovaj način bi javni servisi dobili dovoljno prostora da regulišu pitanje naplate RTV takse i tek onda bi mogli procijeniti da li postoji potreba za smanjenjem marketinških minuta. No nakon glasanja, inicijativa je odbačena jer je omjer glasanja bio 3:4 protiv inicijative. Amela Odobašić, portparolka RAK-a navodi: "Glasovi su bili takvi da se ova inicijativa ne usvoji i ne nađe na dnevnom redu".

"Vjerujemo da će Vijeće RAK-a na prvoj narednoj sjednici staviti van snage primjenu Kodeksa o izmjeni Kodeksa o komercijalnim komunikacijama, kojim je od 01.01.2014. godine trajanje spotova za oglašavanje i teletrgovinu za javne RTV servise ograničeno na najviše četiri minute po satu u televizijskim programima", navodi se u izjavi press službe RTVFBiH za portal Media.ba.

Izvor: Media.ba

vete su uvijek motivirane namjernim ili nepažljivim neprofesionalnim postupanjem u prikupljanju, provjeri i objavljivanju informacija. Činjenice su u ovom drugom slučaju sve: ako postoje – nema klevete, ako su lažne (i ako ispunjavaju ostale uvjete utvrđene zakonom) – mogu biti kleveta.

Sa stanovišta prava među njima takođe postoji bitna razlika. Govor mržnje je, i pored svih nedorečenosti naših zakona, u osnovi krivično djelo jer predstavlja veću društvenu opasnost. To pretpostavlja procesuiranje govora mržnje u krivičnom postupku i mogućnost izricanja zatvorskih ili novčanih kazni.

Kleveta takođe može imati elemente mržnje i predstavljati i društvenu opasnost, ali se ne može i ne smije poistovjetiti sa govorom mržnje. I za klevetu se naravno mogu voditi sudski postupci, ali oni su kod nas uvijek parnični i njihova je jedina svrha utvrđivanje naknade štete licu koje je eventualno trpilo štetu i u kojima su isključene sankcije (zatvorske ili novčane kazne).

Govor mržnje je i u svijetu i kod nas prisutan u medijima i na javnoj sceni izvan medija, uključujući tu na prvom mjestu nepregledni prostor interneta i naročito političku scenu. Sa stanovišta društvene opasnosti, nijedan njegov pojavni oblik nije zanemariv, ali nije ni jednako društveno opasan.

Stepen te opasnosti najbolje se može mjeriti prema kriteriju ko ga producira, s kojih pozicija i s kojim namjerama. Govor mržnje koji koriste najviši politički ili državni funkcioneri uvijek predstavlja veću društvenu opasnost od govora mržnje anonimnih građana; govor mržnje novinara u mediju koji ima veliku gledanost ili čitanost opasniji je od govora mržnje u komentarima anonimnih posjetilaca webportala i online medija...

Kada je u pitanju govor mržnje u medijima, ne možemo sve staviti pod isti znak i sve braniti ili sve osuđivati. Nije svaki govor mržnje u medijima govor mržnje tog (određenog) medija i kad su u konkretnom prilogu sadržani svi elementi govora mržnje. Osnovni kriterij za to ocjenjivanje je profesionalni odnos medija. Da li je medij u konkretnom slučaju i sam akter i izvor govora mržnje, da li prenosi govor mržnje koji postoji izvan njega, na javnoj sceni ili u specifičnim grupama i da li mu se suprotstavlja? Od odgovora na ova tri ključna pitanja zavisi na koji ćemo način vrednovati taj odnos i negativno ili pozitivno cijiniti profesionalnost medija.

Naši mediji nerijetko i sami produciraju govor mržnje, u većoj mjeri služe samo kao njegovi prenosioci bez ograda i osuda, a samo rijetko se tome suprotstavljaju na jasan i nedvosmislen način. Nema nikakve sumnje da je autorsko produciranje govora mržnje u medijima potpuno neprofesionalno i za svaku osudu. Sretna je okolnost da je u medijima sve manje vlastitog govora mržnje. Danas prevladava onaj koji se u medije slijeva s drugih strana.

Najviše pitanja i dilema izazivaju upravo slučajevi prenošenja „tuđeg“ govora mržnje i odnosa medija prema njemu. Trebaju li mediji da o tome govore ili ne? Ako treba, na koji način? Da li u takvim slučajevima mediji doprinose populariziranju i širenju govora mržnje? Da li se u tim slučajevima doprinosi jačanju svijesti javnosti o govoru mržnje i njegovoj opasnosti? Mogu li novinari i mediji ostati neutralni informatori kojih se govor mržnje „ne tiče“? Ako mu se suprotstave javno i bez oklijevanja, hoće li novinari biti proglašeni pristrasnim i neobjektivnim?

Pitanja i dileme su brojni koliko su raznovrsni i svakodnevni izazovi s kojima se suočavaju novinari i mediji. Ne postoji jedinstveni recept kako u svakom konkretnom slučaju postupiti, osim osnovnog principa koji glasi: „nulta tolerancija prema govoru mržnje“. Ali, ni on ne može

Događaji

Dini Jahiću nagrada za novinarsku izuzetnost

Bosanskohercegovački novinar Dino Jahić je za istragu o korupciji u obrazovanju nagrađen drugom nagradom ovogodišnje Balkanske stipendije za novinarsku izuzetnost.

Dobitnik prve nagrade je rumunski novinar Vlad Odobescu, koji je istraživao umješanost političara u istrage u korupciji u svojoj zemlji, dok je treću nagradu dobila Elena Stancu iz Rumunije, čije se istraživanje bavilo korupcijom na tržištu rada za doktore.

Vidi cijeli članak

Saopćenja za javnost

03.12.2013.

Javni protest Siniši Đorđeviću radi verbalnog napada na novinarku Božanu Živanović

Upravni odbor Udruženja/udruge BH novinari uputio je javni protest Siniši Đorđeviću, advokatu iz Doboja, radi verbalnog napada na novinarku Božanu Živanović, dopisnicu Alternativne televizije (ATV) sa sjedištem u Banja Luci. Novinarka Živanović je posljednjih nekoliko dana izvještavala o krivičnoj prijavi dobojske policije protiv šest osoba, među kojima je i advokat Siniša Đorđević, zbog sumnje na zloupotrebu službenog položaja i počinjenje krivičnog djela.

Vidi cijeli članak

vora mržnje, već samo odredbe o krivičnom djelu „izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti“. Time nisu obuhvaćena sva pitanja rasizma, ksenofobije i drugih oblika govora mržnje. Ta zakonska nedostatnost međutim ne može biti opravdanje pravosudnim organima da ne procesuiraju očite i jasne primjere govora mržnje, jer se mogu pozvati i na međunarodne konvencije i presude Evropskog suda, na što ih obavezuju naši ustavi.

Činjenica je da su nevladine organizacije podnosile brojne krivične prijave protiv aktera govora mržnje, ali nijedan slučaj nije dobio konačni sudski epilog. Osim jednog ili dva primjera kad su podignute optužnice, sve ostale krivične prijave završile su u stolovima policija i tužilaštava. Problem je, čini mi se, upravo u tužilaštvima koja nemaju sposobnosti ili znanja, ili boje, da i u ovom području ispune svoju službenu dužnost i da vode krivične postupke.

Represivne mjere, ma koliko bile potrebne, naravno ne mogu biti jedino sredstvo borbe protiv govora mržnje. Bitno je i podizanje svijesti o ovom problemu u društvu, čemu doprinose i aktivnosti koje su rađene kroz ovaj projekat profesionalizacije medija, koje se moraju nastaviti, jer je ovo bitno i za novinare i za javnost u cjelini.

I, konačno, najbitnije je mijenjati temelje. Obrazovanje. Naš sadašnji obrazovni sistem nažalost više doprinosi društvenim devijacijama a ne njihovom sprečavanju. Naša djeca u školama uče nacionalne mitove a ne istorijske istine i zato se danas „ponose“ ustaškim i četničkim zakletvama i uzdižu fašističke simbole. Najmanje su naravno djeca kriva a mnogo više političke elite.

Bez eliminacija govora mržnje nema budućnosti. Ni nama, ni našoj djeci.

riješiti sve situacije i sve dileme.

Uz preporuke Vijeća Evrope, najbolji vodič za novinare i medije predstavljaju presude Evropskog suda za zaštitu ljudskih prava. Najviše se može naučiti upravo iz presude tog suda u slučaju danskog novinara Jersilda kojeg su danski sudovi dva puta, u prvostepenom i u drugostepenom postupku, osudili za širenje govora mržnje da bi ga Evropski sud za ljudska prava 1994. godine oslobodio.

Ta presuda je jedan od najboljih vodiča kako bi se mediji trebali postaviti. Novinar je objavio reportažu u kojoj je bio prisutan govor mržnje. Danski sudovi su zauzeli stav da je u prilogu emitovan govor mržnje koji predstavlja opasnost za društvo. U tom prilogu novinar je razgovarao sa predstavnicima radikalnih grupa koji su širili govor mržnje prema doseljenicima. Dobili su priliku da oni iznesu svoje stavove, ali je on vodio i dijelov s njima, jasno se ograđivao od njihovih stavova i, uz sve to, objavio i stručno mišljenje sociologa i psihologa koji su se takođe suprotstavili njihovim stavovima. Danski sudovi su ocijeni da je to bilo nedovoljno. Evropski sud je uzeo u obzir karakter programa (dokumentarno-politički program), specifičnost sadržaja (radikalna grupa je predstavljena u negativnom svjetlu), sudjelovanje i suprotstavljanje autora u programu i zaključio je da je za društvo bilo nužno da se oni pokažu, kao i njihove ideje, da bi se javnost upoznala s time i da zbog toga novinar nije prekršio standarde novinarske profesije.

Ova presuda predstavlja dobar primjer kako novinar može na profesionalan način tretirati ovakve pojave u društvu. Mediji ne treba da skrivaju govor mržnje, ali ne smiju ni da se poistovjećuju s akterima govora mržnje. I kad prenose „tuđi“ govor mržnje, bitan je način na koji to rade i bitan je njihov odnos. Ako se to svede samo na neutralno prenošenje postoji opasnost da se takav govor mržnje još više širi.

Šta je moguće učiniti u našoj zemlji da bi se borili protiv govora mržnje? Može se prije svega učiniti mnogo više na represivnom planu poboljšavanjem krivičnih i drugih zakona i efikasnijim djelovanjem pravosudnih organa. Naši krivični zakoni nemaju definisan pojam go-

Medijska politika i dekonstrukcija govora mržnje u Bosni i Hercegovini

Piše: Lejla Turčilo

Medijska politika u Bosni i Hercegovini od samog početka rata do danas uglavnom je bila normativna, polazeći od pretpostavke da su mediji pozitivna društvena snaga, te da njihovo osnaživanje može da doprinese razvoju demokratije. Snažna intervencija međunarodne zajednice u medijsku sferu od devedesetih godina dvadesetog stoljeća do danas slijedila je diskurs uobičajen za fragile states: reforma regulative, trening, dijalog, debata i capacity building bili su glavni načini podsticanja razvoja medijske scene u Bosni i Hercegovini. Ključne riječi u ovom procesu, na koje se stalno i iznova stavlja akcenat su sloboda medija i sprječavanje širenja govora mržnje. Post-komunistička liberalizacija medijskog prostora dovela je do „eksplozije“ broja medija, te do razmaha onoga što James Dean iz BBC-ja naziva „ethno-sectarian media empires“, a što su, zapravo, mediji podijeljeni po etno-nacionalnim linijama, koji potpiruju trajne etničke podjele i koji imaju snažnu ulogu u i utjecaj na publiku (pa preko njih elite nameću svoje individualne interese kao opće i jedine korisne za određenu etničku skupinu). Istovremeno, ratna zbivanja i „nedovršeni mir“ u Bosni i Hercegovini kontinuirano uzrokuju širenje govora mržnje (i) u medijima.

Stoga se u Bosni i Hercegovini, više nego igdje drugdje, čini važnim stalno i iznova propitivati gdje je granica između slobode govora i štete koju ona može nanijeti. Vrlo je važno stalno podsjećati na to da sloboda govora ne uključuje pravo na širenje govora mržnje, te kako je govor mržnje devijantna društvena pojava na čijoj prevenciji i sankcionisanju treba biti angažovana cjelokupna društvena zajednica. Pitanje, koje se, međutim, nameće jeste: koji akteri mogu (ili moraju) biti odgovorni za sankcionisanje govora mržnje, te da li je u društvima sa nedovoljno razvijenom kulturom konflikta i nedovoljnim senzibilitetom za kritičku riječ (kakva je, nesumnjivo, Bosna i Hercegovina) liberalna ideja, koja sugerira da pluralizam ideja i različitost mišljena garantuje da će publika odbaciti negativne ideje i procijeniti koje su štetne, tek utopija ili realna mogućnost.

Istraživanje rađeno u okviru projekta “Promocija pluralizma i tolerancije u medijima u BiH” pokazalo je kako je, zahvaljujući regulativi, govor mržnje uglavnom smanjen u elektronskim medijima, ali je izrazito povećan na internetu, posebno u online komentarima na web portalima. Anonimnost i „pseudonimnost“ na internetu nesumnjivo povećavaju govor mržnje, odnosno smanjuju osjećaj odgovornosti kod korisnika online medija i platformi, a očigledno je da liberalna ideja o internetu kao kompetitivnom tržištu ideja i stavova u kojem će zajednica korisnika odbaciti negativne pojave i sama ih diskreditirati iz javne komunikacije, se pokazala nedostatnom, jer se to, naprosto, nije dogodilo.

Prezentacija rezultata istraživanja u “klasičnim” medijima (štampa, radio i televizija) u Bosni i Hercegovini ukazala je, međutim, na još jednu značajnu činjenicu: mediji i ovom fenomenu (kao, uostalom, i mnogim drugim) pristupaju selektivno i tendenciozno. Dok su neki mediji izvijestili kako se u BiH “govor mržnje smanjuje” (ukazujući na procenat od “samo 1% slučajeva govora mržnje u medijima”), drugi su potencirali “brutalnost primjera govora mržnje u komentarima”, kao argument u prilog tezi da se govor mržnje povećava i se više širi. Selektivnost se, nadalje, ogledala u činjenici da su brojni mediji prezentirali isključivo primjere i podatke koji bacaju negativno svjetlo na konkurenciju, predstavljajući druge, konkurentske medije kao one koji pronose govor mržnje. Ovakav selektivan pristup svakako ne doprinosi podsticanju tolerancije u medijima i u apsolutnoj je suprotnosti sa ciljem samog istraživanja kojeg su proveli BH Novinari, a koje nije imalo nikakvih pretenzija za pravljem liste “dobrih” i “loših” medija, već je sebi za cilj postavilo ukazivanje na trendove u medijskoj i komunikacijskoj praksi u Bosni i Hercegovini, kako bi se buduće medijske politike kreirale strateški i na utemeljenim istraživačkim rezultatima, te kako bi se što veći broj građana kompetencijski osnažio za dekonstrukciju govora mržnje u javnom diskursu.

Ovo istraživanje, zapravo, možemo smatrati dobrom polaznom osnovom za dalja istraživanja i razvoj medijske politike za dekonstrukciju i suzbijanje govora mržnje u medijima. Ona, prije svega, trebaju biti usmjerena na pitanje uredničke odgovornosti i odgovornosti medija (kao društvenih institucija sa jasno definiranim ulogama i funkcijama, ali i odgovornosti njihovih vlasnika). Ma koliko to apsurdno zvučalo, novinari u Bosni i Hercegovini još uvijek su mnogo bolji, etičniji, odgovorniji, od medija u kojima rade. Sprega politike, medija i biznisa čini njihove uvjete rada izuzetno teškim, a izostanak podrške građana njihovim (rijetkim) istraživačkim naporima još više demotivira u radu. Stoga je medijsku politiku u budućnosti potrebno kreirati tako da joj polazna osnova bude (ili ostane) sloboda govora, ali i nulta tolerancija na govor mržnje, kontinuirana debata sa urednicima i vlasnicima medija, podsticanje na argumentima zasnovanog kritičkog pisanja i ozbiljnog istraživačkog novinarstva u medijima, razvijanje medijske pismenosti kod publike, te rad s mladim novinarima i studentima novinarstva na promoviranju ideja slobode, tolerancije i profesionalizma u medijima. To, svakako, nisu laki zadaci, niti postoje brza i jednostavna rješenja, ali je obaveza cijele novinarske (i društvene) zajednice raditi na njima, ne samo zarad kreiranja bolje i profesionalnije medijske scene, nego i zarad kreiranja boljeg i pravednijeg društva u BiH.

Jezik mržnje kao metafora stanja u BiH

Piše: Ranko Mavrak

Jezik mržnje u medijima u Bosni i Hercegovini definitivno postoji. On je prijetnja miru, on truje prostor javne komunikacije, on predstavlja potencijalno žarište širih društvenih sukoba. On nastaje kad ponestane argumenata i kad racionalno ustukne pred provalama bijesa prema drugome i drugačijem. Kao što smo naučili iz ne tako davne prošlosti: nisu mediji ti koji će proizvesti sukobe, no ignorirajući odgovornosti za javno djelovanje mogu značajno doprinijeti njihovu generiranju.

Nakon mučnih lekcija iz 90-ih godina prošlog stoljeća društvo ali i država danas imaju znatno veću odgovornost djelovati bez odgode i oklijevanja.

Moj je osobni sud da se to u Bosni i Hercegovini ne radi na odgovarajući način, da postojeći mehanizmi sankcioniranja širenja jezika mržnje nisu dostatni i nisu primjereni situaciji u kojoj moralni kriteriji nikoga ne obvezuju, a zakoni ne predviđaju kazne koje bi na odgovarajući način sankcionirale izravne ili neizravne širitelje mržnje.

Jezik mržnje nije nastao sam od sebe. On je odraz društvene zbilje, reflektira stanje svijesti, društvene odnose i vrijednosne kriterije. Nisu se, dakle, novinari i njihovi urednici tek tako sjetili predrasuda, uvreda, ponižavanja i otvorenih prijetnji kao načina javnog komuniciranja. Takav su diskurs davno prije novinara inaugurali političari, a mediji koji danas šire mržnju djeluju tek kao njihovi trabanti.

Proniknuti u motive političara i njihove stvarne nakane težak je posao. Neki od njih govore ono što bi trebalo biti u korist općeg dobra i takvi su, generalo, u manjini. Drugi se pak biračkom tijelu udvaraju govoreći isključivo ono što ono želi čuti, čak i kad je to neostvarivo.

I oni su opasni: obećat će što god treba a kad obećanja ne mogu ispuniti očajnički će tragati za izgovorima zbog čega nisu uredili ono što su obećali.

I tu im je nužna pomoć medija. „Topnička priprema“ prostora javnog komuniciranja koju mogu provesti samo mediji ključ je svakog privremenog uspjeha političara-manipulatora kakvih je Bosna i Hercegovina prepuna.

Njihov je izgovor za izostanak provedbe obećanog uvijek u krivnji drugoga koji je prijetvoran, zlonamjeren, nesposoban, nerealan. Kada to eventualno treba dodatno argumentirati ne preza se ni od kakvih kvalifikacija. Mediji tu opet igraju ključnu ulogu u „pojašnjavanju“ zašto je netko već po svom habitusu dvojbeni osoba.

Gruba klasifikacija razloga zbog kojih se mediji u takvim situacijama odlučuju biti aktivnim sudionicima u širenju jezika mržnje mogla bi se svesti na dvije odrednice:

- jedni se odlučuju na takvo djelovanje motivirani predrasudama koje svoj najgublji odraz imaju u otvorenom šovinizmu
- drugima je pak motiv zastupanje materijalnih interesa pojedinca i interesnih skupina koje mogu biti „zamaskirane“ i kao političke opcije odnosno stranke.

Primjera za to ima bezbroj i to je pokazao i monitoring medija proveden u okviru projekta „Promocija profesionalizma u medijima u BiH“. Elektronički, pisani i tvz. novi mediji, svaki na svoj način, podjednako su poligon za potencijalno širenje mržnje. Javni radio-televizijski servisi koji imaju posebnu društvenu ulogu i odgovornost toga također nisu pošteđeni.

Stranačko identificiranje entitetskih televizija u prošlosti kao i danas je činjenica koju ne treba posebno dokazivati. Osim što je to skandal samo po sebi, dodatni je problem u izostanku svake kulture dijeloga u obračunima među političkim neistomišljenicima.

Uvrede i paušalne diskvalifikacije protivnika način su javnog komuniciranja kakvoga prakticira većina političkih stranaka i to se po automatizmu prenosi na medije koji promoviraju njihove interes pa tako i na javne RTV servise. To je nedopustiva pojava i besprozorna zloraba javnih resursa a ona prolazi bez bilo kakvih ozbiljnijih sankcija. Pisani mediji, iako ograničenog utjecaja u ovoj državi, davali su i daju posebni obol širenju jezika mržnje.

On je vidljiv prije svega u surogatima kolumni – namjerno kažem surogatima jer ozbiljnih kolumnista u ovoj zemlji ima toliko da ih se može nabrojati na prste jedne ruke, ali čak i u najjednostavnijim oblicima novinskog izvještavanja. Internetski su portali posebni problem kako je to opetovano isticano u različitim prigodama, a najproblematičniji aspekt su prostori za komentare koji uglavnom predstavljaju prostor za bolesna izivljavanja osoba opterećenih različitim predrasudama. Jezik mržnje koji se širi internetskim forumima u BiH razlogom je neodgodivog poduzimanja konkretnih mjera. Ovlasti kakve imaju administratori takvih foruma i njihova zadaća da interveviraju kako bi iz javne komunikacije uklonili neprimjerene sadržaje pokazuju se potpuno nedostatnima i postoji potreba da se ta praznina popuni drugim mehanizmima. To je problem s dugoročnim posljedicama: dok takozvani tradicionalni mediji komuniciraju pretežito s publikom srednje i starije dobi, novi mediji ključ su komunikacije pa tako i informiranja za mlađe generacije.

Oni time bitno utječu na kreiranje i promjene vrijednosnih kriterija, potiču na

“Uvrede i paušalne diskvalifikacije protivnika način su javnog komuniciranja kakvoga prakticira većina političkih stranaka i to se po automatizmu prenosi na medije koji promoviraju njihove interes pa tako i na javne RTV servise”

netoleranciju, širenje predrasuda pa i otvoreno pozivaju na nasilje protiv neistomišljenika.

Naravno da ni „iranski“ niti „kineski“ model kontrole interneta nisu primjereni demokratskim društvima kakvo bi trebalo biti i ono u Bosni i Hercegovini, no upravo demokratski ustroj obvezuje na strogo poštivanje granice po kojoj sloboda govora ne smije ugrožavati drugog i drugačijeg.

Što će učiniti država i društvo jedan je aspekt problema, no medije i novinare to ne amnestira od njihove izravne odgovornosti za izgovorenu i napisanu riječ i poruke koje šalju.

Mediji dakle već sami po sebi imaju zadaću odgovornog društvenog djelovanja. Pri tom je ključ u profiliranju odgovorne uređivačke politike. Interes javnosti je prije svega da zna činjenice a od medija se očekuje da te činjenice i predstave, bez iskrivljavanja njihove sadržine ili prešutkivanja cjelovite slike. Kada to prihvate kao način djelovanja mediji će sebi olakšati posao, a istodobno će sami sebe osloboditi svakog mogućeg pritiska da se svrstaju i rade u interesu neke stranke ili interesne skupine. Da bi se to provelo u djelo potrebni su urednici koji znaju raditi svoj posao.

Mi danas i ovdje govorimo o situaciji u kojoj su urednici nerijetko osobe s minimalnim profesionalnim iskustvom, skromnim obrazovanjem no s velikim ambicijama. Svoju poziciju pri tom temelje na lojalnosti i to ne profesiji, nego onome tko ih je i postavio. Novinari u BiH bez dvojbe rade težak posao, često obespravljani i izložni beskrupuloznoj eksploataciji bez ikakvih prava.

Suočeni s izborom između bilo kakvog posla i odgovornog obavljanja svoje zadaće uglavnom biraju ovo prvo i pri tom postaju puki instrument ove ili one stranačke politike, ovog ili onog vlasnika medija. Pitanje je dakle što učiniti da bi se takvo stanje promijenilo? Kada je riječ o javnim RTV servisima nužno je eliminirati ono što bi se moglo nazvati „bočnim“ utjecajima na njihov rad.

Formalno, političke stranke nisu u poziciji da utječu na uređivačke politike no one to čine zaobilazno zlorabeći postojeće mehanizme suodlučivanja o imenovanjima, primjerice upravnih odbora. Djelovanjem ali i izostankom djelovanja političkih stranaka, bitno se utječe i na financiranje javnih emitera što je opet najučinkovitiji vid pritiska. Privatni bi mediji odgovornost za javnu riječ morali demonstrirati poštujući pozitivne zakone.

Ako ti zakoni nisu dobri ili ako ne postoji mehanizam koji će osigurati provedbu takvih zakona to je problem kojega mora riješiti država odnosno entiteti kao njeni supstituti. Uz sve to ostaje potreba da se novinarima osigura mogućnost stalnog dodatnog obrazovanja. Neobrazovan novinar je nekompetentan i samim tim podložan različitim utjecajima i manipulacijama. Samo stječući najprije formalno, a zatim i dodatno obrazovanje i birajući novinarski poziv kao ozbiljan posao, oni imaju mogućnost osigurati osobni integritet i tako djelovati u javnom interesu.

Pokrenuta inicijativa za Izmjene i dopune krivičnog zakona

Govor mržnje definisati kao krivično djelo

Piše: Hafeza Sabljaković, zastupnica u Parlamentu FBiH

Govor mržnje u medijima donekle je regulisan Krivičnim zakonima FBiH i Brčko distrikta, međutim on predviđa samo odgovornost medija za prenošenje govora mržnje, a ne i pojedinaca koji taj govor izražavaju. Svjedoci smo, posebno u predizbornoj kampanji, da je govor mržnje u obraćanju pojedinih političara dominantan, a mediji su ti koji prenese ono što se kaže. Najčešće je govor motiviran iz netrpeljivosti prema određenim grupama u društvu, nosi sjeme mogućih sukoba koji mogu eskalirati kako u broju tako i u stepenu nasilja.

Sloboda izražavanja je zagarantirana različitim instrumentima međunarodnog prava, između ostalih to su Evropska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama čiji član 10 garantira svima slobodu izražavanja, UN Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, UN Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima. Ove konvencije obavezuju potpisnice da utvrde kao krivično djelo svako širenje ideja zasnovanih na superiornosti ili rasnoj mržnji, a svako pozivanje na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju predstavlja podsticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje, što treba biti zabranjeno zakonom.

Zbog tendencije rasta ali i izražavajući svoju zabrinutost sa ovom čestom pojavom u društvu, Klub parlamentarki u saradnji sa nekoliko nevladinih organizacija i strukovnih udruženja, pokrenuli su inicijativu za Izmjene i dopune krivičnog zakona. Govor mržnje definisao bi se kao krivično djelo, način njegovog širenja i prenošenja te odgovornost počinitelja ovog krivičnog djela. Obzirom da u pojedinim slučajevima govor mržnje preraste u zločin iz mržnje, rješavanje ovog problema zahtjeva drugačiji pristup u odnosu na druga krivična djela.

Izvršenje krivičnih djela motivisanih mržnjom prema osobi ili grupi zbog neke njene osobine (npr. povratnici, vjerska, nacionalna pripadnost, spol, itd) predstavlja otežavajuću okolnost koju sud mora uzeti u obzir kod izricanja kazne.

Predložene odredbe Krivičnog zakona koje bi se mjenjale na inicijativu Kluba parlamentarki, a koje se tiču govora mržnje i zločina iz mržnje:

Član 1.

stav 35

„Krivično djelo učinjeno iz mržnje je svako krivično djelo kod koga je djelimična ili isključiva pobuda za izvršenje bila

mržnja, odnosno netrpeljivost ili predrasuda prema oštećenom licu ili imovini, koja je zasnovana na njegovom stvarnom ili pretpostavljenom ličnom svojstvu, odnosno ličnom svojstvu lica sa kojim se oštećeni dovodi u vezu kao što su nacionalna ili etnička pripadnost, boja kože, vjerska uvjerenja, spol, seksualna orijentacija, invaliditet, zdravstveno stanje, rodni identitet, jezik ili neko drugo lično svojstvo.“

Član 4.

U članu 49. (Opća pravila za odmjeraivanje kazne) se dodaje stav 4, koji glasi:

„(4) U slučajevima kada je krivično djelo učinjeno iz mržnje kako je propisano u članu 2 stav 33. ovog zakona, sud će to uzeti u obzir kao otežavajuću okolnost i odmjeriti veću kaznu, osim ako zakon ne propisuje teže kažnjavanje za kvalifikovani oblik krivičnog djela.

Član 32.

U članu 287. (Teška krađa), stavu (1) dodaje se tačka e), koja glasi: „e) iz mržnje.“

Član 33.

U članu 288. (Razbojnička krađa) mijenja se stav (2) i glasi: “(2) Ako je krivičnim djelom iz stava 1. ovog člana neka osoba s umišljajem teško tjelesno ozlijeđena, ili je to krivično djelo učinjeno u sastavu grupe ljudi, ili ako je upotrijebljeno oružje ili opasno oruđe, ili ako je djelo učinjeno iz mržnje, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.”

Član 34.

U članu 289. (Razbojništvo) mijenja se stav (2) i glasi: “(2) Ako je krivičnim djelom iz stava 1. ovog člana neka osoba s umišljajem teško tjelesno ozlijeđena, ili je to krivično djelo učinjeno u sastavu grupe ljudi, ili ako je upotrijebljeno oružje ili opasno oruđe, ili ako je djelo učinjeno iz mržnje, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od najmanje pet godina.”

Član 35.

U članu 293. (Oštećenje tuđe stvari) mijenja se stav (3), i glasi: “(3) Ko krivično djelo iz stavova 1. i 2. ovog člana izvrši iz mržnje kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.”

Član 36.

U članu 323. (Izazivanje opće opasnosti) dodaje se stav (5), koji glasi: “(5) Ko krivična djela iz stavova 1, 2. i 3. ovog člana učini iz mržnje kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.”

Član 37.

U članu 328. (Teška krivična djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine) mijenja se stav (1) i glasi: “(1) Ako je krivičnim djelom iz člana 323. (Izazivanje opće opasnosti) st. od 1. do 3; člana 324. (Uništenje ili oštećenje važnih privrednih objekata ili javnih naprava) st. 1. i 2; člana 325. (Oštećenje zaštitnih naprava na radu) st. 1. i 2. i člana 326. (Nepropisno i nepravilno izvođenje građevinskih radova) stav 1. ovog zakona neka osoba teško tjelesno ozlijeđena ili je prouzrokovana imovinska šteta velikih razmjera, ili su ta krivična djela počinjena iz mržnje, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.”

Član 38.

U članu 363. (Neovlašteno posjedovanje ili ugrožavanje javnog reda putem radio ili televizijske stanice) mijenja se stav (2) i glasi: “(2) Ko putem štampe, radija, televizije, računarskog sistema ili mreže, na javnom skupu ili na bilo koji drugi način javno potiče ili javnosti učini dostupnim letke, slike, tekstove ili druge materijale kojima se zagovara, poziva ili podstiče na mržnju, diskriminaciju ili nasilje usmjerenu prema bilo kojem licu ili skupini lica zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, porijekla, boje kože, spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, invaliditeta, zdravstvenog statusa ili nekih drugih ličnih svojstava, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.”

Konkursi

Neiman- Berkman stipendije za inovacije u novinarstvu

Neiman fondacija za novinarstvo i Berkman centar za internet i društvo raspisuje konkurs za dodjelu stipendija u iznosu od 60.000 američkih dolara za inovacije u novinarstvu koja će jednom novinaru ili novinarki obezbijediti boravak i mogućnost za istraživački rad na Univerzitetu Harvard za 2014/2015. akademsku godinu. Krajnji rok za prijavu je 31. januar 2014. godine.

Opširnije

World Press Photo 2014

Profesionalni fotografi širom svijeta, njihovi predstavnici, ili urednici publikacija koje su objavile njihove radove su pozvani da na konkurs prijave fotografije i serije fotografija. Prijavu je moguće obaviti jedino putem sajta worldpressphoto.org, prethodnim kreiranjem naloga (registracijom korisnika) u periodu od 1. decembra 2013. do 9. januara 2014. godine.

Opširnije

Program stipendiranja novinara na Rojters institutu Univerziteta Oksford

Za stipendiju se mogu prijaviti novinari sa najmanje pet godina radnog iskustva i dobrim poznavanjem govornog i pisanog engleskog jezika. Program omogućava gostujućim novinarima iz cijelog svijeta da sprovedu svoja istraživanja u Oxfordu. Rok za podnošenje prijave je 31. januar 2014.

Opširnije

16 slučajeva kršenje Kodeksa za štampu i online medije BiH nije utvrđeno, 21 žalba je riješena samoregulacijom, odnosno uklanjanjem spornih sadržaja ili objavom reagiranja, u 11 slučajeva žalba nije uzeta u razmatranje jer se odnosila na mediji za koji Vijeće za štampu u BiH nije nadležno ili žalbena procedura nije ispoštovana, budući da je već pokrenut postupak pred pravosudnim organima, žalbe su uložene neblagovremeno, odnosno nisu sadržavale sve elemente koje po žalbenoj proceduri žalba mora da sadrži, u 2 slučaja je žalbenik, nakon upućivanja da postupi prema žalbenoj proceduri, odustao od žalbe, dok je 8 slučajeva još uvijek u proceduri. Međutim, u svih 136 slučajeva elementi govora mržnje su prisutni.

Od 136 žalbi koje je Vijeće za štampu u BiH zaprimilo, 108 se odnosilo na internet portale, 16 se odnosilo na pisanje dnevnih listova, 4 na pisanje magazina, 3 na pisanje informativnih listova, 3 na internet forume, 1 na Facebook grupu, 1 na radio emisiju emitovanu putem interneta, dok se jedna žalba odnosila na internet blog. Jedna žalba se odnosila na tekst koji je objavljen u dva medija - u dnevnom listu „Dnevni avaz“ i na internet portalu dnevniavaz.ba.

U ovoj analizi, na određene medije se odnosi više od jedne žalbe. Od štampanih medija, najviše žalbi se odnosi na dnevni list „Dnevni avaz“, na koji su se žalbenici žalili 6 puta. Zatim slijede magazin „Saff“, na koji su se žalbenici žalili 4 puta, i dnevni list „Oslobođenje“ na čije pisanje su uložene 3 žalbe, te listovi „Kakanjske novine“ i „Glas Srpske“ sa po dvije žalbe. Najviše žalbi koje se odnose na internet portale uloženo je na sadržaje portala Saff.ba, 47 žalbi. Poslije toga slijede portal Klix.ba sa 11 žalbi, portal Dosije.ba sa 10 žalbi, portal Avaz.ba sa 8 žalbi, portal 24sata.info sa 5 žalbi, portali Ljubuski-online.info i Poskok.info sa po 3 žalbe, te portali Depo.ba, Moinfo.ba, Frontal.rs, Hercegbosna.org i Glassrpske.com sa po 2 žalbe uložene povodom njihovih sadržaja.

105 žalbi se odnosilo na navode iz članaka, od kojih su se 3 žalbe odnosile na odgovore odnosno demante prethodno objavljenih članaka, 23 žalbe su se odnosile na komentare posjetitelja portala ispod članaka, 8

Presjek analize slučajeva govora mržnje po odlukama Žalbene komisije Vijeća za štampu u BiH i Regulatorne agencije za komunikacije BiH

U okviru projekta “Promocija profesionalizma i tolerancije u medijima u BiH” Vijeća Evrope, analizirani su slučajevi govora mržnje u štampanim, elektronskim i online medijima. Dva tijela nadležna za navedene medije su Vijeće za štampu u Bosni i Hercegovini (VZŠuBiH) i Regulatorna agencija za komunikacije (RAK BiH).

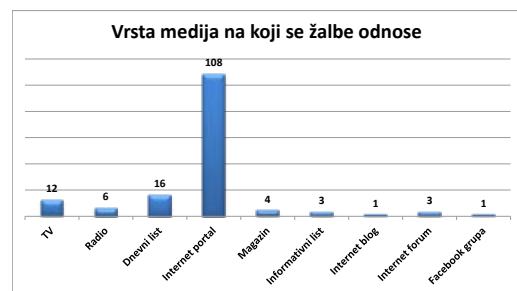
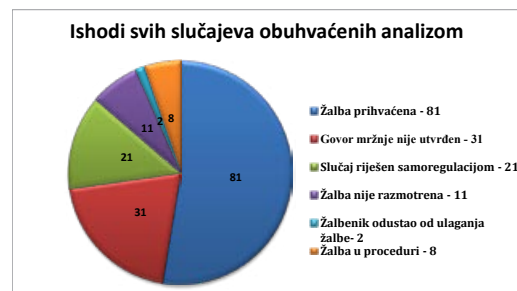
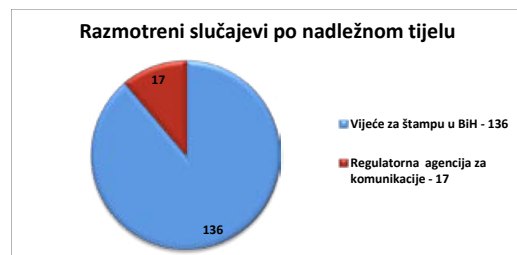
Analizom je obuhvaćeno ukupno 153 slučaja, od kojih 136 slučajeva predstavljaju žalbe upućene od građana u 2012. i 2013. godini Vijeću za štampu u Bosni i Hercegovini, odgovornom za štampane i online medije, a 17 je žalbi zaprimljeno i razmotreno u Regulatornoj agenciji za komunikacije BiH, nadležnoj za elektronske medije, radio i televiziju.

TABELARNI PREGLED UKUPNIH ŽALBI I PRIGOVORA

Ukupno 153 slučaja

Vijeće za štampu u Bosni i Hercegovini

Analizom je obuhvaćeno 136 žalbi koje su pristigle Vijeću za štampu u BiH u 2012. i 2013. godini, a koje se odnose na govor mržnje. 78 žalbi je prihvaćeno, u

žalbi se odnosilo na fotografiju, dok se 59 žalbi odnosilo na naslov članka. 3 žalbe odnose se na tekst preuzet iz drugog medija, a 1 žalba je predstavljala odgovor članku objavljenom u drugom mediju. (Određene žalbe su se odnosile na više od jedne vrste sadržaja, te zbir navedenih instanci ne podudara se sa ukupnim brojem žalbi).

25 žalbi je upućeno od strane ljudi koji rade u medijima, a 27 žalbi je upućeno od strane predstavnika organizacija civilnog društva: Udruženje „Sarajevski otvoreni centar“, Udruženje građana „Zdravo da ste“, Udruženje „BH novinari“, Nevladina organizacija „Croatia Libertas“, „Šarene LGBTIQ mreža“, „Ženska mreža BiH“, „Centar za političke studije“, Organizacija „Thessaloniki Pride/Solunska Parada ponosa“, Udruženje građana „Vesta“, Fondacija „Cure“, Omladinska novinska asocijacija u BiH i Vijeće za štampu u BiH. 71 žalba je upućena od strane običnih građana, 3 žalbe su upućene ispred političkih organizacija, 2 žalbe su upućene od strane državnih institucija, 2 žalbe su upućene od strane predstavnika vjerske organizacije, 2 žalbe su upućene od strane javnih ličnosti, a u 4 slučaja Žalbena komisija Vijeća za štampu u BiH je samoinicijativno reagovala u skladu sa svojim mandatom.

Čak 68 od 105 žalbi odnose se na sadržaj koji je uvredljiv po nacionalnoj, vjerskoj ili etničkoj osnovi i time vrijeđa sve stanovnike BiH koji ne podržavaju ekstremnu nacionalistički orijentisanu politiku. 44 žalbe se odnose na sadržaj koji, između ostalog, vrijeđa određene osobe lično, od kojih su, u 27 slučajeva žalbenici lično predmet uvrede spornog sadržaja, bez obzira da li su oni obični građani, javne ličnosti ili ljudi koji rade u medijima. U 2 slučaja žalbenici su smatrali da je govor mržnje usmjeren prema ateistima, u 3 slučaja žalbenici su smatrali da je govor mržnje usmjeren prema političkim organizacijama, u 1 slučaju žalbenica smatra da je govor mržnje uvredljiv prema pripadnicima romske populacije, dok su u 57 slučajeva žalbenici uputili žalbe radi mišljenja da sadržaj vrijeđa pripadnike LGBT populacije u BiH. (U određenim slučajevima govor mržnje je usmjeren prema više kategorija ljudi, te se zbir navedenih kategorija ne podudara sa ukupnim brojem primljenih žalbi.)

Najčešće utvrđen prekršaj Kodeksa za štampu i online medije BiH je kršenje Člana 3, Huškanje, koje je zabilježeno u 66 slučajeva. Zatim slijedi kršenje Člana 2, Urednička odgovornost, zabilježeno u 64 slučaja. Opšte odredbe su prekršene u 53 slučaja. Kršenje Člana 5, Tačnost i fer izvještavanje, zabilježeno je u 52 slučaja.

Kršenje Člana 4, Diskriminacija, utvrđeno je u 51 slučaju. Član 4a, Ravnopravnost spolova i poštivanje osobnosti, je prekršen u 44 slučaja. Član 8 - Pogrešno predstavljanje, prekršen je u 42 slučaja. Član 7, Mogućnost odgovora, prekršen je u 7 slučajeva. Kršenje Člana 15, Žalbe, zabilježeno je u 6 slučajeva. Član 11, Zaštita djece i maloljetnika, prekršen je u 5 instanci. Član 9, Privatnost, prekršen je u 4 slučaja. Zabilježena su i dva slučaja kršenja Člana 10, Osobe optužene za krivična djela, Kodeksa za štampu i online medije BiH.

5 žalbi prihvaćeno je kao ukazivanje građana na komentare koji sadrže govor mržnje, huškanje, diskriminaciju odnosno prijetnje, u sklopu akcije „Niste nevidljivi“, a jedna žalba je prihvaćena kao ukazivanje Žalbene komisije Vijeća za štampu u BiH na komentare koji sadrže govor mržnje, huškanje, diskriminaciju i prijetnje.

U 6 slučajeva kada je reakcija ili izvinjenje objavljeno i autorski sadržaj uklonjen, Žalbena komisija Vijeća za štampu u BiH je prihvatila žalbu i utvrdila kršenje Kodeksa za štampu i online medije BiH, zaključivši da uklanjanje spornog sadržaja i objavljivanje reagiranja, odnosno izvinjenja ne umanjuje nastalu štetu i činjenicu grubo prekršenih profesionalnih odrednica, datih u Kodeksu za štampu i online medije BiH.

21 slučaj je riješen samoregulacijom odnosno uklanjanjem spornih sadržaja, objavljivanjem izvinjenja ili onemogućavanjem postavljanja

Izdvojeni slučajevi:

47 žalbi se odnosi na pisanja portala Saff.ba o aktivnostima udruženja „Vesta“ usmjerenih ka podizanju svijesti o rodno zasnovanom nasilju i promovisanju rodne jednakosti. Od ovih 47, 42 se tiču članka „Pederluk među djecom“, koji koristeći neprimjeren i huškački jezik vrijeđa i diskriminira LGBT stanovništvo kao i inicijativu udruženja „Vesta“. Ostalih 5 žalbi odnosi se na članak „Koodinirani napad pedera“ objavljen dva dana poslije prvog, na istu temu i dalje koristeći govor mržnje ali osvrćući se na veliki broj žalbi poslanih povodom prvog članka sa ciljem da se one diskreditiraju, vrijeđajući žalbenike i žalbenice koji su te žalbe uložili. Sadržaji objavljeni na portalu Saff.ba se ujedno objavljuju i u magazinu „Saff“, ali se žalbe povodom ova dva članka, upućene Vijeću za štampu u BiH odnose na portal, radi činjenice da je lakše dostupan i šire rasprostranjen.

8 slučajeva odnosi se na dešavanja oko dokumentarnog filma „Neđo od Ljubuškog“, u režiji Svetlane Broz, koji opisuje postupke preminulog g. Neđe Galića na području Ljubuškog u toku proteklih ratnih zbivanja. Od ovih 8, 5 žalbi se odnosi na direktno vrijeđanje porodice Galić, od kojih jedan vrijeđa i Svetlanu Broz, a 3 slučaja se odnose na vrijeđanje i prijetnje autoru članka o tom događaju. 3 žalbe se odnose na pisanje dnevnog lista „Glas Srpske“, odnosno internet portala Glassrpske.com o miješanim brakovima, a 2 žalbe se odnose na pisanje magazina „Saff“ o popisu stanovništva. 4 slučaja se odnose na pisanje dnevnog lista „Dnevni avaz“ o ubistvu fotografa u Sarajevu za koje se tereti osoba koja je uložila žalbe na sporne članke. 2 žalbe se odnose na komentare Borisa Dežulovića objavljene u dnevnom listu „Oslobođenje“, 2 žalbe, uložene od iste osobe, se odnose na jedan članak objavljen u dva različita medija, magazinu „Saff“ i portalu Akos.ba, a tiču se pisanja o LGBT populaciji, dok se 3 žalbe, uložene od strane tri različite osobe, odnose na jedan članak objavljen u dnevnom listu „Dnevni avaz“, koji također piše o LGBT stanovništvu. 7 žalbi se odnosi na međusobni okršaj dvije osobe iz medija, koji vode oštre prepirke preko svojih medija, Facebook grupa, odnosno nevladinih organizacija, a u procesu šire potencijalni govor mržnje, huškanje i netrpeljivost. Od ovih 7 žalbi, 4 se odnose na slučajeve gdje je pokrenut postupak pred pravosuđnim organima. 5 slučajeva odnosi se na fotografiju objavljenu uz članak „Alarmantni podatak: U Republici Srpskoj sve manje osnovaca“, objavljen na portalu 09.02.2013. godine na portalu 24sata.info. Članak je ilustrovan fotografijom na kojoj je fotomontažom maloljetnom učeniku na rukavu stavljen nacistički znak, što je izazvalo burne reakcije institucija, civilnog društva, drugih medija i javnosti.

komentara.

U 6 slučajeva su osobe koje su objavljivale sporne sadržaje prijavljene nadležnim policijskim tijelima.

Regulatorna agencija za komunikacije BiH

RAK je razmotrio 17 žalbi koje su pristigle u periodu od januara 2011. do septembra 2013, a koje su upućene radi govora mržnje. U dva slučaja je zabilježen govor mržnje i izrečene su kazne od 2000 KM i 4000 KM medijima na koje se žalbe odnose, dok u 15 slučajeva govor mržnje nije utvrđen. U jednom slučaju, od 15 slučajeva u kojima govor mržnje nije utvrđen, utvrđeno je kršenje Člana 3, Opći principi, Stavova 2 i 5, Kodeksa o emitovanju RTV programa te je izrečeno pismeno upozorenje. Također, u jednom slučaju gdje govor mržnje nije utvrđen, utvrđeno je kršenje Člana 5 - Pravičnost i nepristrasnost, i Člana 22 - Opšti principi zaštite privatnosti, Kodeksa o audiovizuelnim medijskim uslugama i medijskim uslugama radija, te je TV stanici izrečena jedinstvena kazna u iznosu od 3000 KM.

Od 17 slučajeva koje je RAK razmotrio, 12 se odnosilo na sadržaje televizije, a 5 na sadržaje radija. Slučajevi u kojim je utvrđen govor mržnje se odnose na sadržaj televizije.

Od 12 slučajeva koje se odnose na TV kanale, 6 se odnosilo na javne servise, dok se 6 odnosilo na privatne kanale.

U slučajevima koje je razmotrio RAK, u 10 instanci slučaj se odnosio na autorski sadržaj, u 4 instance slučaj se odnosio na stavove gostiju emisija iznesene u programu, u 4 instance slučaj se odnosio na stavove gledalaca ili slušalaca iznesenih u programu verbalno ili putem SMS poruka, a u 1 slučaju žalba se odnosila na komentar voditelja programa. (Određene žalbe su se odnosile na više od jedne navedene instance te se zbir navedenih instanci ne podudara sa ukupnim brojem žalbi.)

Izdvojen slučaj:

Jedan slučaj obuhvaćen ovom analizom koji je obradila RAK odnosi se na 23 žalbe upućene od strane običnih građana i nevladinog sektora povodom tri emisije emitovane na Radio - televiziji Republike Srpske (RTRS) gdje su iznesene tvrdnje i navodni dokazi koji dovode u pitanje presudu po kojoj je general Novak Đukić, koji je osuđen na kaznu zatvora od 25 godina u slučaju "Tuzlanska Kapija", koji se dogodio tokom proteklog rata u BiH.

9 slučajeva se odnosi na žalbe upućene RAK-u od strane običnih građana, 2 žalbe su upućene od strane predstavnika političke partije dok se 6 slučajeva odnosi na žalbe upućene od strane predstavnika organizacija civilnog društva: Savez nacionalnih manjina RS, Udruženje „Okvir“, Udruženje novinara RS, Nevladina organizacije „Sarajevski otvoreni centar“ i druge.

U jednoj instanci RAK je reagovao samoinicijativno po službenoj dužnosti. (Određeni slučajevi razmotreni od strane Regulatorne agencije za komunikacije se odnose na žalbe upućene od strane više žalbenika te se zbir navedenih žalbenika ne podudara sa ukupnim brojem žalbi.)

U 12 slučajeva žalbe su upućene jer je žalbenik smatrao da je sporni sadržaj uvredljiv po nacionalnoj osnovi i time vrijeđa sve stanovnike BiH koji ne podržavaju ekstremnu nacionalistički orijentisanu politiku, dok su u dva slučaja od ovih 12 žalbenici smatrali da kontekst sadržaja čak precizira osobe koje vrijeđa po nacionalnoj osnovi - pripadnike religijske, kulturne, političke elite iz reda bošnjačkog naroda, odnosno predsjednike stranaka iz reda hrvatskog i srpskog naroda, među kojima je i jedan žalbenik lično. Jedan slučaj se odnosio na lidera jedne političke partije, vrijeđajući ga lično ali ne na nacionalnoj osnovi. U 1 slučaju žalbenik je smatrao da je govor mržnje usmjeren prema pripadnicima romske populacije koji žive u BiH, dok su u 3 slučaja žalbenici uputili žalbe radi mišljenja da sadržaj vrijeđa pripadnike LGBT populacije u BiH.

Izještavanje o različitostima: Negativni primjeri iz medija

Čega se pametan stidi, time novine dižu tiraž!

Piše: Milkica Milojević

Koliko god se svi „relevantni faktori“ od profesionalaca u medijima, do aktivista nevladinih organizacija i etabliranih političara, bar deklarativno, zalagali za društveno odgovorno izvještavanje o manjinskim identitetima, o drugom i drugačijem, u bh medijima opstaju brojni primjeri diskriminacije i otvorenog ili prikrivenog govora mržnje. Nedavni komentar poznatog banjalučkog socijalnog psihologa dr Srđana Puhala, objavljen na jednoj društvenoj mreži, slikovito opisuje patologiju medijskog izričaja u BiH. Parafrazirajući narodnu mudrost, Puhalo poručuje: "Čega se pametan stidi, time novine dižu tiraž". Dakako ovu sentencu ne treba vezivati samo za novine, jer je ona primjenjiva i na druge medije, a naročito na portale, koji

"Posebna priča su političke poruke uoči popisa stanovništva u kojima su na najbrutalniji način instrumentalizovane najosjetljivije kategorije: djeca, stari ljudi, siromašni"

prednjače u izlivima „doskočica“ na račun manjina.

Tek ovlašni, nasumični pregled medijskih sadržaja u posljednjih nekoliko mjeseci, svjedoči o brojnim negativnim primjerima, koji su naročito učestali u vrijeme, kako bi rekla analitičarka dr Tanja Topić: „povišene političke temperature“, u doba predizbornog cirkusa i tokom bezočne kampanje uoči popisa stanovništva. Navešćemo samo neke, najeklatantnije primjere medijskih nepodopština.

Ciganluk Sejdić – naslov portala „dnevnik.ba“, koji je prošlog ljeta, pred izbore, izazvao skandal. Pod ovim naslovom je objavljena reakcija romskog aktiviste Derve Sejdića na prijedlog SDP-a i HDZ-a za rješavanje pitanja Sejdić – Finci. Radi se, dakle, o izrazito diskriminatornoj poruci – ukoliko predstavnik manjine, komentariše stav vladajućih stranaka i to o društvenom i političkom problemu koji ga se itekako tiče, to onda nije legitiman stav, nego cigaluk. Konotacija je više nego jasna – šta ima jedan takav (drugačiji, predstavnik manjine) da se miješa u „ozbiljne državne poslove“. Sporni sadržaj je, nakon bure koju je izazvao, uklonjen sa portala, što je dobro, ali što ne umanjuje odgovornost urednika.

Ništa bolje, na ovom portalu, nije prošao ni Sejdićev kolega iz Strazbura, Jakob Finci. Vijest da bi se Finci mogao kandidovati za gradonačelnika Sarajeva, ocijenjena je, u naslovu kao „poigravanje“. Kada se kandidat SDA, SDP, ili neke druge velike stranke kandiduje za gradonačelnika glavnog grada – to je ozbiljna politička borba. Kada svoju kandidaturu najavi predstavnik Jevreja, aktivista Finci, onda je to poigravanje, takoreći sprdnja sa izbornim procesom. Poruka je jasna: šta oće taj Finci, otkud njemu pravo, hrabrost, smjelost... da se pača u ozbiljnu politiku!

S druge strane Romi su, čak i ako se ne bave politikom, (pre)često stigmatizovani, podgrijavanjem predrasuda o njima kao prljavim, neodgovornim i kriminalu sklonim ljudima. Takvi su slučajevi naročito česti u crnim hronikama. Ko se još ne sjeća sarajevskog slučaja, kada je opljačkana i zapaljena starica. Zločin, je, svakako, monstruozan, ali naslov u najtiražnijem bh. dnevniku „Romi koji su zapalili staricu na slobodi“ može da izazove samo zgražanje, a možda i neku žešću reakciju. I inače u izvještavanju o ovom slučaju bilo je puno stereotipa i neprofesionalnosti: u nekim tekstovima je čak otkriven identitet djece, koja su počinila ovo krivično djelo, mada je to po kodeksu nedopustivo, a u skoro svakom tekstu je isticano da su to uradili „maloljetni Romi“, mada je njihova nacionalnost potpuno nebitna za suštinu krivičnog djela i suštinu priče.

Naravno, bilo bi površno manjinsku priču svoditi na nacionalne manjine ili „romsko pitanje“. Stigmatizaciji i javnoj poruzi nisu ništa manje izloženi ni pripadnici gej populacije, djeca, stariji ljudi, žene i druge marginalizovane grupe. Kakvim su huškačkim izlivima mržnje bili izloženi pripadnici gej populacije u emisiji Federalne televizije „Odgovorite ljudima“, čija je tema naslovljena sa „Da li je moguća gej parada u BiH“! Strašno! I koliko je malo energije urednica emisije uložila u suprotstavljanju tim nepodopštinama! Na otvorene pozive na linč, njen jedini komentar je bio „radiklano, ne valja“, kao da komentariše neki dječji nestašluk. Posebno je pitanje da li je baš bilo neophodno da se otvoreni pozivi anonimnih gledalaca na nasilje prema seksualnim manjinama publikuju na javnom servisu. Naravno, dobro je što je ta škakljiva tabu tema uopšte otvorena na javnoj televiziji u prajm tajm terminu, ali ...

Posebna priča su političke poruke uoči zadnjeg popisa stanovništva u kojima su na najbrutalniji način instrumentalizovane najosjetljivije kategorije: djeca, stari ljudi, siromašni... O zloupotrebi djece u „promotivnim spotovima“ skoro sve je rečeno. Ipak, možda još beskrupuloznija je bila zloupotreba starih siromašnih ljudi iz zabačenog sela Lipa kod Gračanice u prigodničarskoj reportaži Dnevnog avaza. Novinar junake svoje priče tendenciozno gura u stereotip, anatemišući čak i pomisao na slobodan izbor opredjeljenja po osnovu nacije, jezika ili vjere. Pa tako, eto, ljudi od skoro devedest godina iz ovog sela poručuju da im je „jasno ko su i šta su“, ali mudro zaključuju da se „okasnilo sa kampanjom o ovim pitanjima“. U tekstu se između ostalog navodi: Ako ima imalo zdrave pameti, čovjek i bez popisa zna šta je. Žao mi je onih koji imaju dileme, oni su nezreli pa lupaju (gluposti)“.

A mediji nikako da se izliječe od lupanja gluposti, koje mogu izazvati svašta! Pogotovo u zemlji kakva je BiH. Beskupulozno „dizanje tiraža“ je rabota koju dakako kreiraju vlasnici i posjednici medija, ali novinari su ti koji drže mač, ne osvrćući se na drevnu mudrost: „Ko se mača laća, od mača i gine!“

Govor mržnje u medijima – imamo li pravo SAMO promatrati

Autor: Vera Soldo

Okvirna definicija govora mržnje bila bi da je to propagiranje, veličanje ili opravdavanje zločina, kao i poticanje na njegovo vršenje prema društvenim grupama i njihovim pripadnicima, a po osnovu njihove rase, boje kože, vjerske, nacionalne i etničke pripadnosti, spola ili seksualne orijentacije. Govor mržnje je i iznošenje ideja o superiornosti ili podređenosti jedne društvene grupe ili njenih pripadnika, u odnosu na druge, kao i upotreba simbola koji potiču na mržnju i ističu superiornost ili podređenost društvenih grupa i njihovih pripadnika.

Svjedoci smo da je govor mržnje postao vrlo raširena pojava u svim porama društva. Svi naši istupi, okrugli stolovi i sesije na ovu temu su uzaludni ako mi znamo da je govor mržnje krivično djelo, da je jako prisutan na medijskoj sceni, sve dok institucije poput policije i pravosuđa ne shvate njegovu pogubnost na cjelokupno društvo, a najviše na oblikovanje normi ponašanja mladih, kojima je web najznačajniji medij.

U ovom kontekstu posebno treba biti jasno da govor mržnje, bio otvoren ili suptilo “provučen” u tekstu, u bilo kojem obliku nije i sloboda govora kao ni lijep primjer demokracije. Govor mržnje nije samo diskriminirajući izravni govor upućen konkretnim društvenim subjektima ili grupama, već je to govor čijem kontekstualnom okviru pripada logika segregacijskog, diskriminirajućeg ili omalovažavajućeg propagandnog govora.

Trebamo znati da govor mržnje manje-više postoji svugdje na svijetu, ali to nam ne treba biti nikakva utjeha, jer smo svjedoci da u Bosni i Hercegovini čak i odvoz smeća ili zamućenje vode obilnijim padalinama može prouzročiti nevjerovatne jezične opservacije pune mržnje koje svakako ne želite da pročita vaš osmogodišnjak.

Naravno, Hajdukovci ne vole Dinamovce, baš kao što se ne vole navijači ‘Veleža i ‘Zrinjskog’, a ovi opet ne vole ‘Škripare’, Sarajevo ne voli Banja Luku, a slično je i s Mostarom. Jezik mržnje posebno dolazi do izražaja netom prije i za vrijeme predizbornih kampanja, a zbog onoga što znamo u kakvoj zemlji živimo, u kojoj je mjeri politički stabilna, bolje kazati nestabilna, naročito je zastupljen govor mržnje prema drugim nacionalnostima. I to protiv svih podjednako.

Nevjerovatna je razina mržnje i prostota koje na desetine i stotine komentatora, najčešće pod nepoznatim ‘nickovima’, pišu u svojim komentarima, ispoljavajući svoje najprizemnije strasti, znajući sa sigurnošću da za isto neće snositi ama baš nikakvu odgovornost.

Ovako je javni prostor postao svojevrsni, javni, medijski WC za pražnjenje, najčešće anonimnih posjetitelja, najčešće ljudi koji svoje, tako napisane riječi ili rečenice, nikada ne bi imali hrabrosti izgovoriti pod punim imenom i prezimenom, a još manje “oči u oči”. Međutim, ovdje sam već “načela” psihološki profil takvih komentatora, što mi nije bila namjera.

U ovom kontekstu, moramo kazati da je govor mržnje najviše zastupljen, na žalost na web portlima i to u vidu komentara na aktualne teme. Iako mnogi urednici, svojom uređivačkom politikom moderiraju komentare, vršeći svojevrsnu cenzuru govora mržnje, veliki broj njih to svjesno - ne čini. Web portali su mediji prema kojima čitatelj odmah i izravno, kada god to poželi, može ostvariti komunikaciju preko komentara. Može komentirati skriven pod ‘nickom’, na portalima gdje postoji takva mogućnost ili preko nekih od društvenih mreža. Ovom prilikom bih s vama podijelila jedan primjer iz iskustva.

Imali smo jedan tekst u kojem se donosila samo puka informacija o dobrim rezultatima poslovanja jedne tvrtke. Ova, moram ponoviti, štura informacija, polučila je prvo na desetine prostih komentara, da bi na kraju rezultirala međusobnim “ratom” komentatora na nacionalnoj osnovi. Opet moram kazati da je vijest bila potpuno “benigna”, “operirana” od svih nacionalnih primisli.

Kao što su to neke moje kolege također zamijetile, najviše komentara pristiglo je u vremenu od 9 do 15 sati, što vjerojatno znači tijekom radnog vremena. Znači, čovjek sjedi za računalom i tajno prijeti da će nekome "ciganu, ustaši, baliji ili pederu otkinuti glavu, minirati kuću ili da ga treba ubiti" ili da ne spominjem ostale gadosti i prostote.

Nevjerojatno. Zamislite da u jednoj Njemačkoj zaposlenici uopće i imaju toliko vremena surfati na radnom mjestu?! Isključili smo i tekst i komentare. Naravno, "kvaka" ovog teksta bila je što se mogao komentirati pod skrivenim imenom, "nickom". Drugi primjer, je vrlo određen tekst o jako lošem ponašanju učenika srpske nacionalnosti ispred katoličke crkve. I tu smo zabilježili na stotine komentara. Međutim, čitatelji su komentirati mogli samo preko nekih od društvenih mreža. Komentari su, doduše, bili oštri, no u značajno puno drukčiji od ovih koje sam navela kao prvi primjer.

Doduše, i ovde se mogu dogoditi zlouprabe kao što je lažni facebook profil ili lažne facebook grupe, ali ovo je potvrdilo činjenicu da je jezik mržnje manje zastupljen ukoliko smo poduzeli preventivne mjere.

Naime, mnogi portali bez ikakve odgovornosti prema medijskom prostoru pa tako i prema svojim čitateljima, a želeći privući što veći broj posjetitelja, nesmetano prepuštaju ili čak i namjerno iniciraju govor mržnje među komentatorima.

Na žalost, mi smo zemlja sa stanovništvom koje ima još svježije ratne rane, desetljećima smo prožimani tinjajućom međusobnom mržnjom, duboko frustrirani ovim ili onim, s posebnim "političkim blagoslovom" da se takvo stanje i dalje održi.

Već i same ove činjenice navode nas da donekle shvatimo situaciju koja nam, kako sam već kazala, nikako i nije opravdanje. Uzrok velike zastupljenosti jezika mržnje možda možemo potražiti u našim osobnim frustracijama, profesionalnoj neodgovornosti, institucijskoj indolentnosti.

Međutim, on će sve više rasti ukoliko to i dalje dopustimo, ukoliko, kao potencijalni komentatori na portalima, ne smognemo hrabrosti suočavati se s činjenicama, argumentirano braniti svoje stavove, uvažavajući mišljenje drugih, ukoliko budemo odgovorniji urednici u medijima, ukoliko shvatimo značaj ovog problema u pravosudnim institucijama.

Govor mržnje je necivilizirana i pogubna pojava koja prijeti da, zbog naviknutosti javnosti na istu, postane neizostavan panel društvene svakodnevnice. Kažemo da je razvoj demokratskog, suvremenog društva spor, dugotrajan proces. Upravo zato nemamo vremena za čekanje.

Linija za pomoć novinarima

Aktuelni slučajevi:

1. Štefica Galić - Općinski sud u Ljubuškom je u kaznenom postupku protiv optužene Vere Dedić 6.11.2013. objavio presudu u korist Štefice Galić. Zbog nasilničkog ponašanja Vera Dedić je kažnjena sa 3 mjeseca zatvora i 600 KM novčane kazne.

2. Nađa Diklić - Obratila se Liniji za pomoć novinarima radi incidenta koji se desio 18.11.2013. kada joj je demoliran privatni automobil. Udruženje BHN i Linija za pomoć novinarima poslali pismo Centru javne bezbjednosti Banja Luka.

3. Radio Herceg Bosne - Četiri novinara Radija Herceg Bosne nakon dvije i po godine sudskog procesa vraćeni su na posao zahvaljujući angažmanu Linije za Pomoć novinarima. Kantonalni sud u Mostaru sredinom oktobra ove godine donio je odluku po kojoj se novinari Mijo Kelava, Ivica Šimunović, Cecilija Petrović i Ankica Šimunović moraju vratiti na posao nakon nezakonitih otkaza. Ovaj slučaj je dobar primjer odbrane novinara putem tima Linije za pomoć novinarima i saradnje novinara sa FHML.

Impressum

Redakcijski kolegij biltena

Velida Kulenović

Mirza Sadiković

Siniša Vukelić

Admir Kadrić

Vladimir Šušak

Alena Beširević

Urednik

Adis Šušnjar

Tehničko uređenje

Arman Fazlić

Udruženje/udruga BH Novinari

Kralja Tvrtka 5/5, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Tel/Fax +387 33 223 818; + 387 33 443 072

e-mail: bhnovinari@bhnovinari.ba;

web: www.bhnovinari.ba